

ІНФОРМАТИКА

8

**Двійкове кодування. Одиниці
вимірювання довжини
двійкового коду.
Практична робота 1.
Розв'язування задач на
визначення довжини двійкового
коду текстових даних.**

За новою програмою

Урок 3

teach-inf.at.ua

1. У чому полягають процеси кодування та декодування повідомлень?

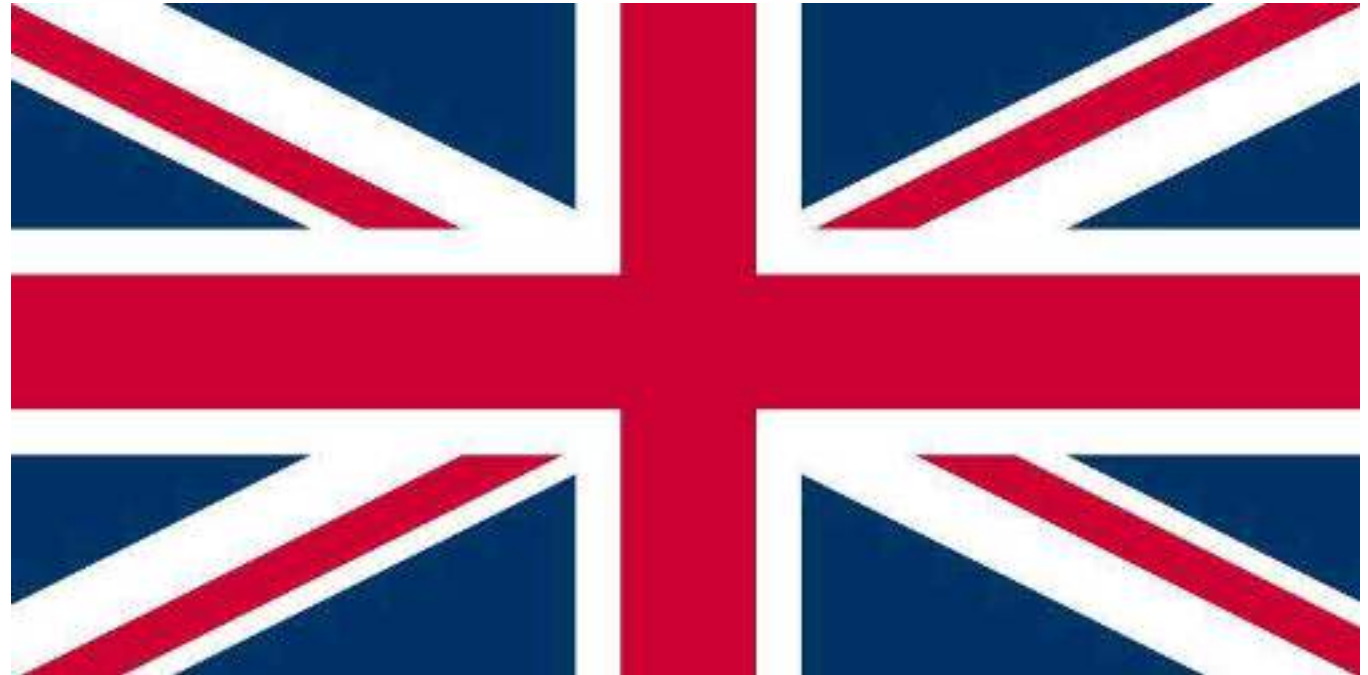
2. Які таблиці кодів символів використовують для кодування текстових повідомлень?

**3. Що означають префікси
кіло, мега, гіга?**

Як ви вже знаєте, для кодування даних використовують різні набори сигналів. Для кодування звуків мови використовують букви алфавіту. В українській мові літер 33, в англійській - 26.

Набір сигналів для кодування числових значень складається з 10 цифр. Для кодування команд, що регулюють порядок руху на пішохідних переходах, використовують 3 кольори світлофора.

123

Найменшу кількість сигналів для кодування повідомлень має азбука Морзе - лише 2 сигнали: крапка і тире.

З 1844 року азбуку, запропоновану американським художником Семюелем Морзе (1791-1872), згодом названу на його честь, використовували для передавання повідомлень телеграфом. В азбуці Морзе літери текстових повідомлень кодуються послідовностями крапок і тире.

**Семюель
Морзе**

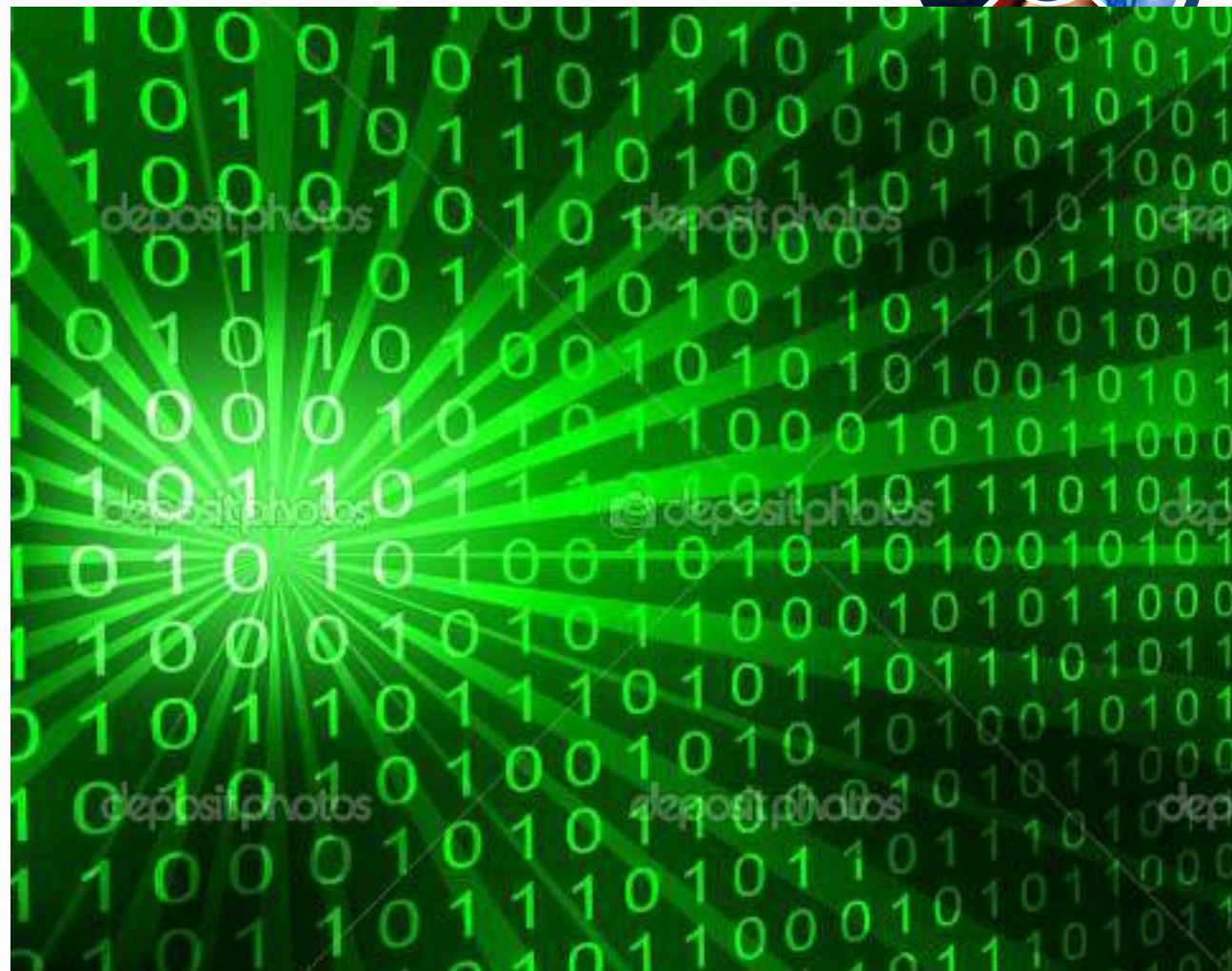

Приклади кодування літер в азбуці Морзе

Літера	Значення коду в азбуці Морзе
а	· —
о	— — —
п	· — — ·
р	· — ·
т	—

Кодування повідомлень з використанням сигналів лише двох видів називають **двійковим кодуванням**. Повідомлення, отримане в результаті двійкового кодування повідомлення, називають **двійковим кодом** повідомлення.

Двійкове кодування використовується і в сучасних комп'ютерах. У них усі повідомлення кодуються послідовностями сигналів двох видів. Кожний сигнал одного виду умовно позначається цифрою 0, а другого виду - 1.

Цифру 0 або 1 у двійковому коді повідомлення називають **біт (англ. *binary digit* - двійкова цифра).**

Binary Digit
↓
110
Binary Number

Якщо для кодування повідомлення використовується 1 сигнал (біт**) 0 або 1, то можна закодувати, наприклад:**

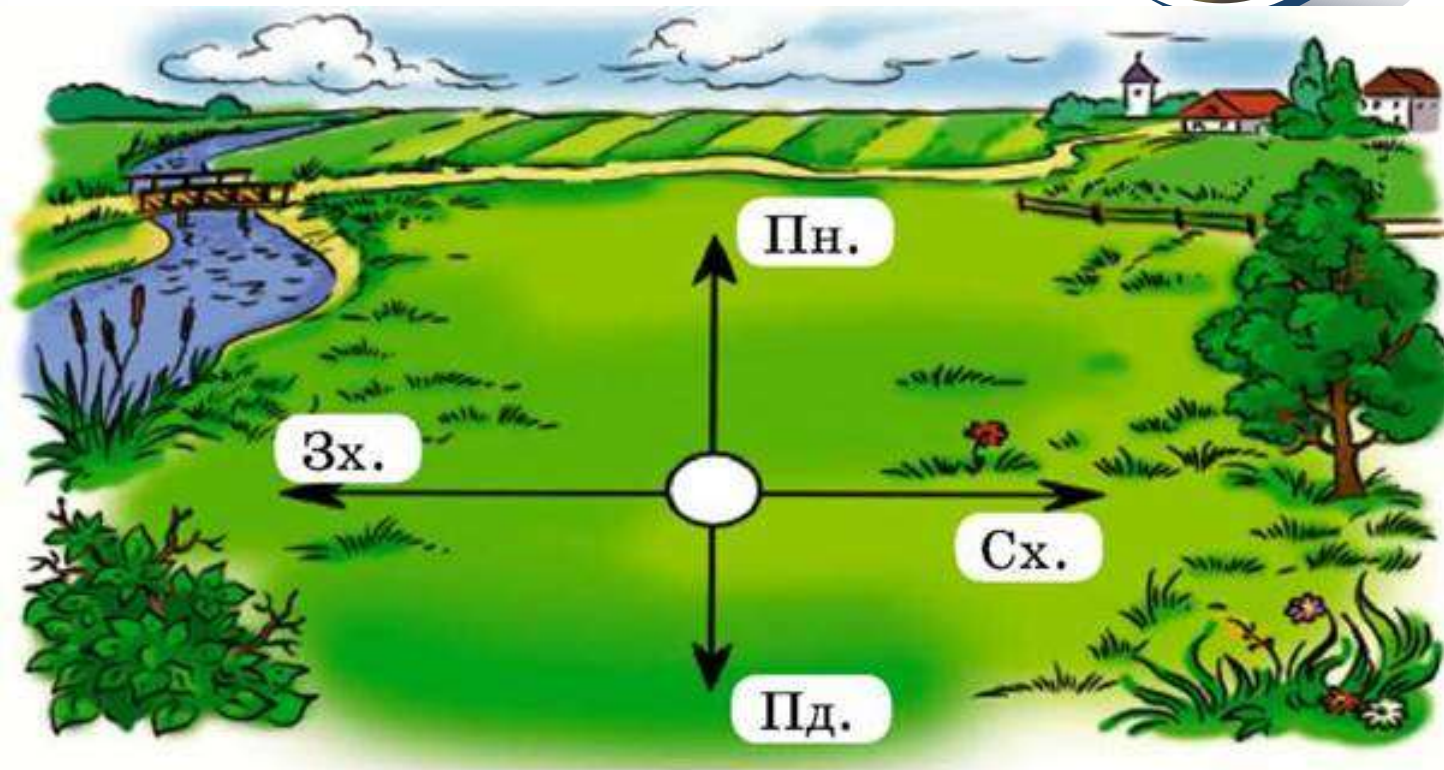
висновок про правильність твердження: хибне - 0 або істинне - 1;

стать людини: жіноча - 0 або чоловіча - 1;

стан вимикача: вимкнено - 0 або увімкнено - 1, тощо.

З двох бітів можна скласти 4 (2^2) різних коди (00, 01, 10 і 11). Ними можна закодувати, наприклад, чотири сторони горизонту: 00 - північ, 01 - схід, 10 - південь, 11 - захід.

**Із трьох бітів
можна скласти вже 8
(2^3) різних кодів
(000, 001, 010, 011,
100, 101, 110, 111).
Ними можна
закодувати,
наприклад, номери
рядків або стовпців
шахівниці.**

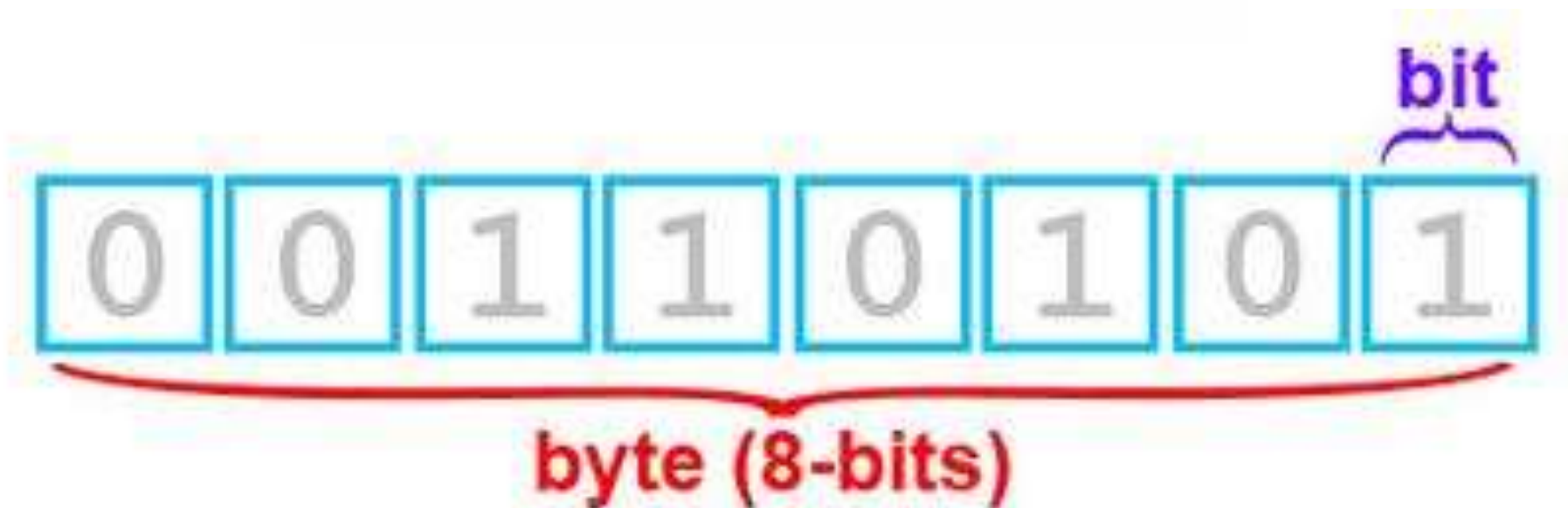
З восьми бітів можна скласти $2^8 = 256$ кодів, і цієї кількості кодів достатньо, щоб закодувати всі літери англійського та українського (або якогось іншого) алфавіту, арабські цифри, розділові знаки, знаки арифметичних дій, а також деякі інші символи. Саме така кількість кодів міститься, наприклад у таблиці кодів символів **Windows-1251.**

Windows-1251

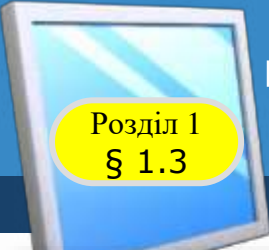

Послідовність із восьми бітів має назву *байт* (*byte*).

1 байт = 8 біт

Довжина двійкового коду повідомлень

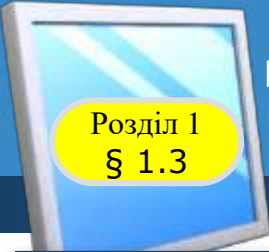

Якщо символ повідомлення кодується послідовністю з 8 бітів, то довжина двійкового коду цього символу дорівнює 8 бітів, або 1 байт.

Довжина двійкового коду повідомлення - це кількість байтів у двійковому коді цього повідомлення.

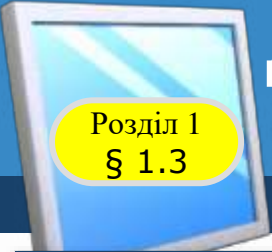

Наприклад, повідомлення:

Інформатика - цікавий предмет!

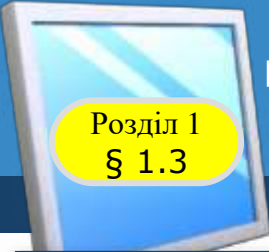
містить 30 символів (включаючи символи пропусків, тире, знак оклику). Якщо кожний символ кодувати двійковим кодом довжиною 1 байт, то довжина двійкового коду такого повідомлення дорівнюватиме 30 байтам.

Як ви знаєте, у таблиці кодів символів **Windows-1251** кожному символу ставиться у відповідність ціле число від 0 до 255. Кожне із цих чисел може бути закодоване **одним байтом**. Приклади такого кодування наведено в таблиці.

Символ	Числовий код символу	Відповідний байт
!	33	00100001
@	64	01000000
W	103	01100111
ю	254	11111110
я	255	11111111

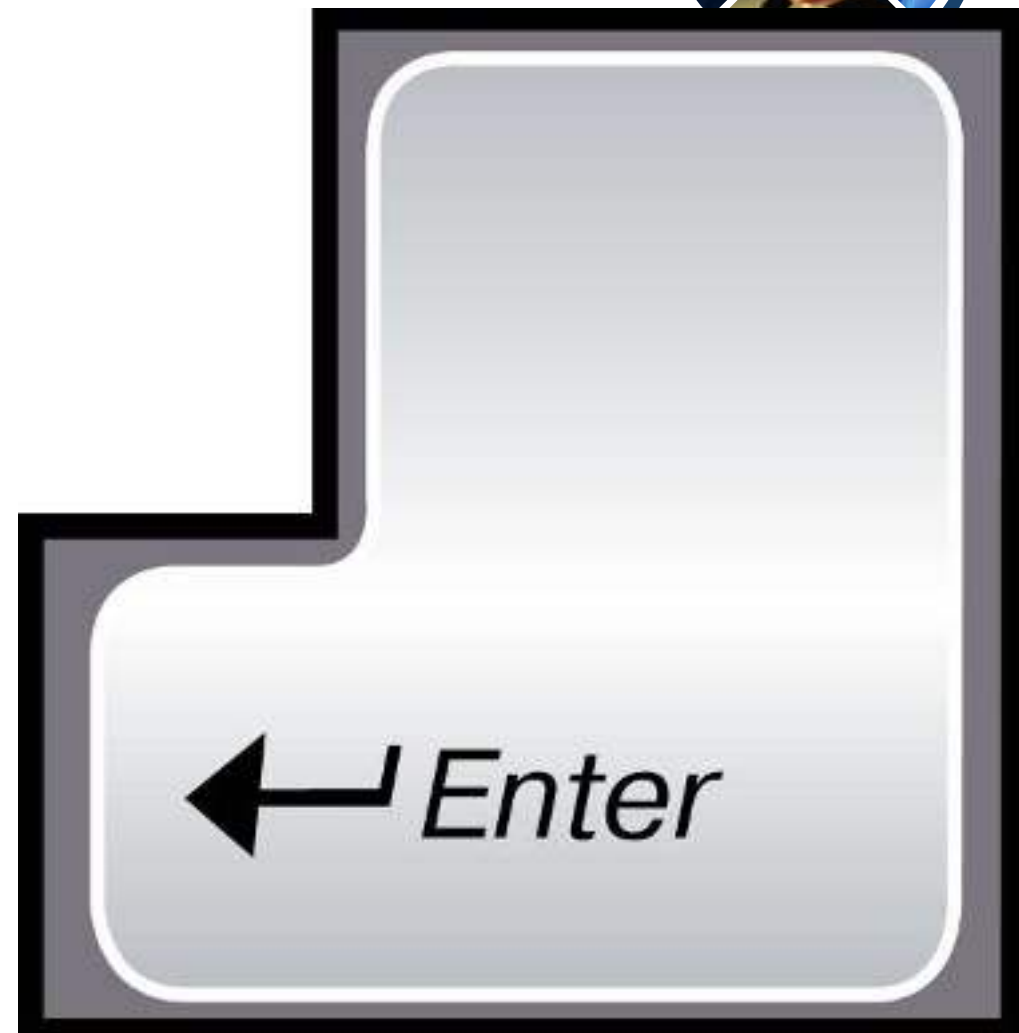
Щоб виконати двійкове кодування текстового повідомлення, можна кожний його символ замінити двійковим кодом, що відповідає числу з таблиці **Windows-1251**. Саме так кодуються текстові документи, створені в текстовому редакторі **Блокнот**, під час їх збереження на носії даних, якщо під час збереження

використовувати кодування **ANSI** (англ. **American National Standards Institute** - Американський національний інститут стандартів).

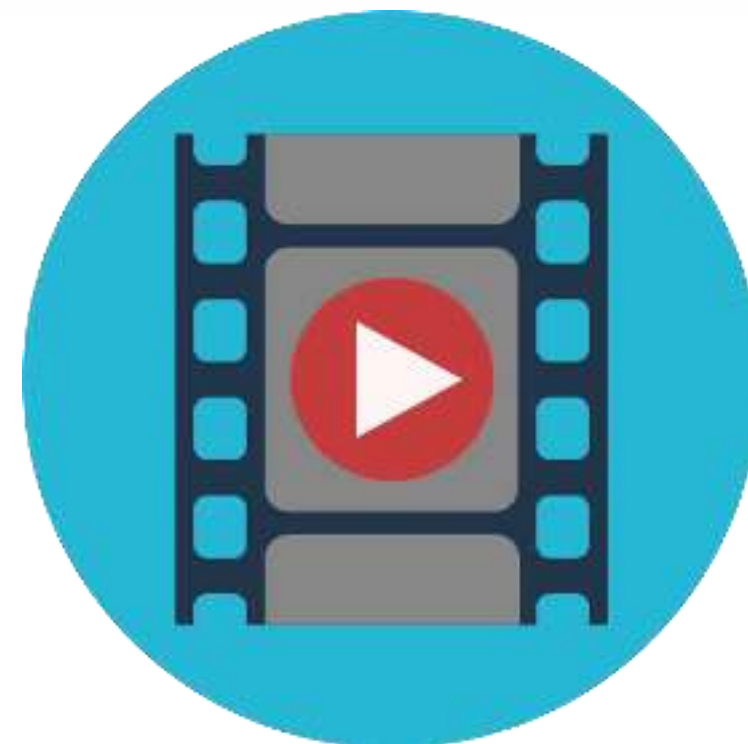

Довжина двійкового коду повідомлення, що міститься в такому документі, буде дорівнювати в байтах кількості символів у текстовому документі. Треба врахувати, що кожне натискання клавіші *Enter* кодується двома спеціальними символами - символом переходу на новий рядок і символом повернення на початок рядка.

Графічні, звукові, відеоповідомлення для їх опрацювання комп'ютером також кодуються *двійковими кодами.*

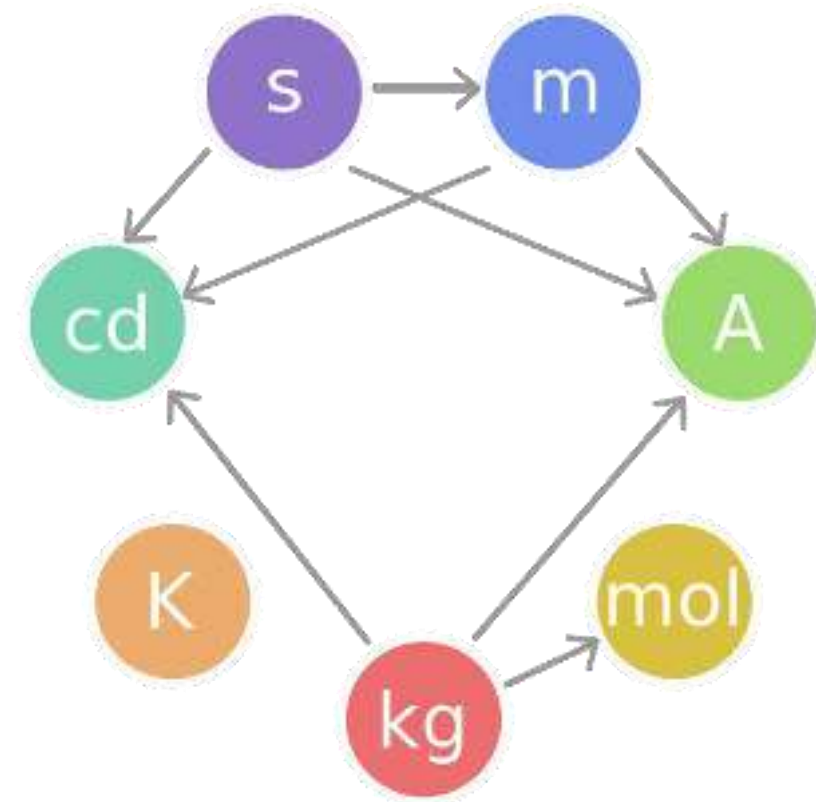
Довжину двійкового коду повідомлень називають *обсягом даних*.

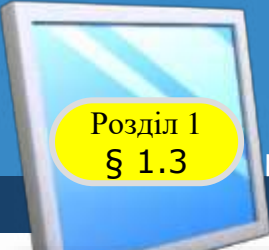

Кратні одиниці вимірювання довжини двійкового коду

Для позначення довжин двійкового коду повідомлень використовують кратні одиниці вимірювання, які утворюються з використанням префіксів **кіло, мега, гіга, тера** та ін. Перелік цих префіксів для позначення кратних одиниць вимірювання визначено у Міжнародній системі одиниць (**СИ**). Там також наведено відповідні множники.

Кратні одиниці вимірювання довжини двійкового коду

8

Але історично склалось так, що ці префікси (кіло, мега, гіга, тера) в інформатиці трактуються інакше, ніж, наприклад, у фізиці. Із шостого класу вам відомо, що:

Назва	Умовне позначення	Співвідношення з іншими одиницями
Байт	Байт	$1 \text{ Байт} = 2^3 \text{ біт} = 8 \text{ біт}$
Кілобайт	Кбайт (Кб)	$1 \text{ Кб} = 2^{10} \text{ Байт} = 1024 \text{ Байт}$
Мегабайт	Мбайт (Мб)	$1 \text{ Мб} = 2^{10} \text{ Кб} = 1024 \text{ Кб}$
Гігабайт	Гбайт (Гб)	$1 \text{ Гб} = 2^{10} \text{ Мб} = 1024 \text{ Мб}$
Терабайт	Тбайт (Тб)	$1 \text{ Тб} = 2^{10} \text{ Гб} = 1024 \text{ Гб}$

Так сталося тому, що в комп'ютері використовуються двійкові коди, для опрацювання яких зручно оперувати степенями числа 2, а не степенями числа 10.

І оскільки $2^{10} = 1024$, що приблизно дорівнює 1000, то саме 2^{10} байтів = 1024 **байти і стали називати **кілобайт**. Аналогічно, 2^{10} кілобайт стали називати **мегабайт** і т. д.**

Довжину двійкового коду повідомлень можна вказувати в бітах, байтах та у кратних їм одиницях. Розглянемо кілька задач на переведення одних одиниць вимірювання в інші під час визначення довжини двійкового коду повідомлення.

Задача 1. Довжина двійкового коду повідомлення складає 4,5 Мбайта. Виразити це значення в байтах.

Розв'язання. Для переходу від мегабайтів до байтів спочатку виразимо довжину двійкового коду цього повідомлення в кілобайтах. Враховуємо, що 1 Мбайт = 1024 кбайт.

$$4,5 \text{ Мбайта} * 1024 = 4608 \text{ кбайт.}$$

Переведемо кілобайти в байти, враховуючи, що 1 кбайт = 1024 байти.

$$4608 \text{ кбайт} * 1024 = 4718592 \text{ байти.}$$

Відповідь: 4,5 Мбайта = 4 718592 байти.

Переведення одних одиниць вимірювання довжини двійкового коду в інші

Задача 2. Двійковий код повідомлення складається з 4 194 304 000 бітів. Виразити довжину двійкового коду цього повідомлення цілим числом у найбільших можливих одиницях.

Розв'язання. Переведемо біти в байти, враховуючи, що 1 байт = 8 бітів.

$4194304000 \text{ бітів} : 8 = 524288000 \text{ байтів}$. Отримане число більше за множник 1024, який використовується для переходу від байтів до кілобайтів у визначенні довжини двійкового коду. Тому переведемо байти в кілобайти.

$524\,288\,000 \text{ байт} : 1024 = 512000 \text{ кбайт}$. Аналогічно міркуючи, переведемо кілобайти в мегабайти.

$512000 \text{ кбайт} : 1024 = 500 \text{ Мбайт}$. Отримане значення менше ніж 1024, тому перейти до більшої одиниці зі збереженням цілого результату неможливо.

Відповідь: 4194304000 бітів = 500 Мбайт.

Задача 3. Обчислити наближено довжину двійкового коду тексту підручника з інформатики (не враховуючи форматування та малюнки).

Розв'язання. Уважатимемо, що текст закодовано з використанням таблиці кодів символів Windows-1251, тобто довжина двійкового коду кожного символу складає 1 байт.

У кожному рядку тексту міститься близько 60 символів, тобто довжина двійкового коду рядка складає приблизно 60 байтів. На кожній сторінці розміщено близько 50 рядків. Отже, довжина двійкового коду сторінки складає приблизно $60 * 50 = 3000$ (байтів). У підручнику близько 250 сторінок, тобто довжина двійкового коду підручника складає приблизно $3000 * 250 = 750000$ (байтів).

Перейдемо до крупнішої одиниці вимірювання довжини двійкового коду.

$$750\ 000 \text{ байтів} : 1024 \approx 732,4 \text{ Кбайта.}$$

Відповідь: довжина двійкового коду тексту $\approx 732,4$ Кбайта.

1. У чому полягає двійкове кодування повідомлень?

2. Що таке 1 біт?

3. Чому дорівнює 1 байт?

4. Що розуміють під довжиною двійкового коду повідомлення?

5. Якою є довжина двійкового коду кожного символу в таблиці кодів символів Windows-1251?

5. Якою буде довжина двійкового коду повідомлення, створеного в текстовому редакторі Блокнот і збереженому в кодуванні ANSI, у кодуванні Юнікод?

6. На скільки відрізнятиметься довжина двійкового коду повідомлення, у якому зазначене ваше ім'я, якщо його створити в текстовому редакторі Блокнот і зберегти в кодуванні ANSI у двох варіантах:

записаним в один рядок та записаним у стовпчик по одній літері на рядок?

7. На скільки відрізнятиметься довжина двійкового коду повідомлення, у якому зазначене ваше ім'я, якщо його створити в текстовому редакторі Блокнот і зберегти в кодуванні ANSI у двох варіантах: записаним в один рядок та записаним у стовпчик по одній літері на рядок?

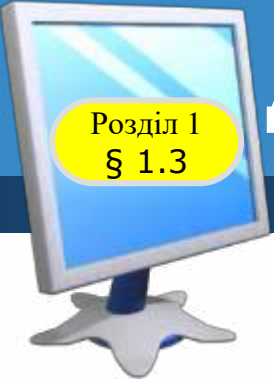
8. Чому дорівнює 1 кілобайт, 1 Мегабайт, 1 Гігабайт, 1 Терабайт?

9. Яку математичну операцію потрібно виконати для переведення довжини двійкового коду повідомлень:

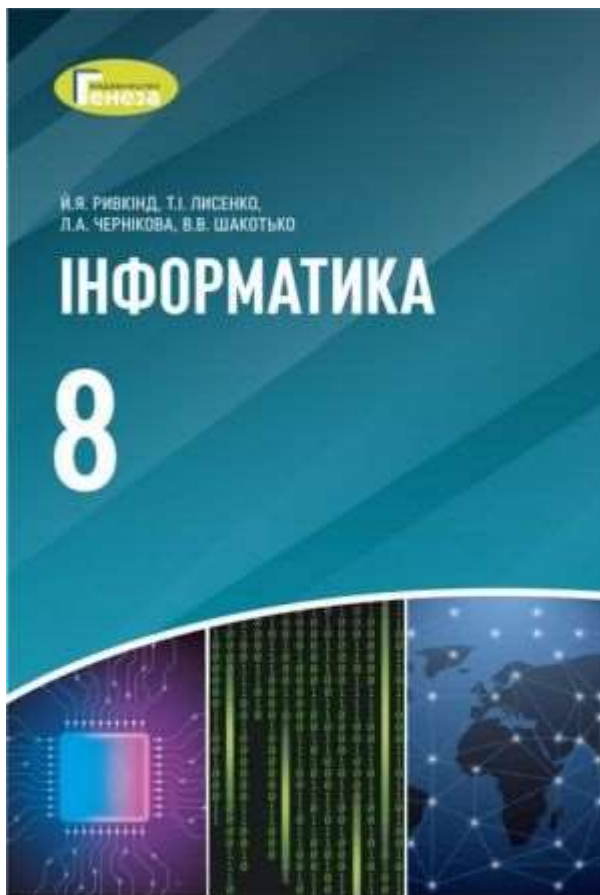
- а) з бітів у байти;**
- б) з байтів у кілобайти;**
- в) з мегабайтів у кілобайти?**

Домашнє завдання

Проаналізувати
§ 1.3, ст. 14-19
Завдання 5, с.20

ІНФОРМАТИКА

Дякую за увагу!

8

За новою програмою

Урок 3

teach-inf.at.ua